

ΝΙΚΟΣ ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗΣ

ΜΕΓΑΣ ΑΛΕΞΙΑΝΔΡΟΣ

Ιστορικό Μυθιστόρημα

Σχεδιασμός
εκπαιδευτικού υλικού
ΚΛΕΙΩ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ
Εκπαιδευτικός

εικονογράφηση
ΣΑΝΤΡΑ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ

διόπτρα

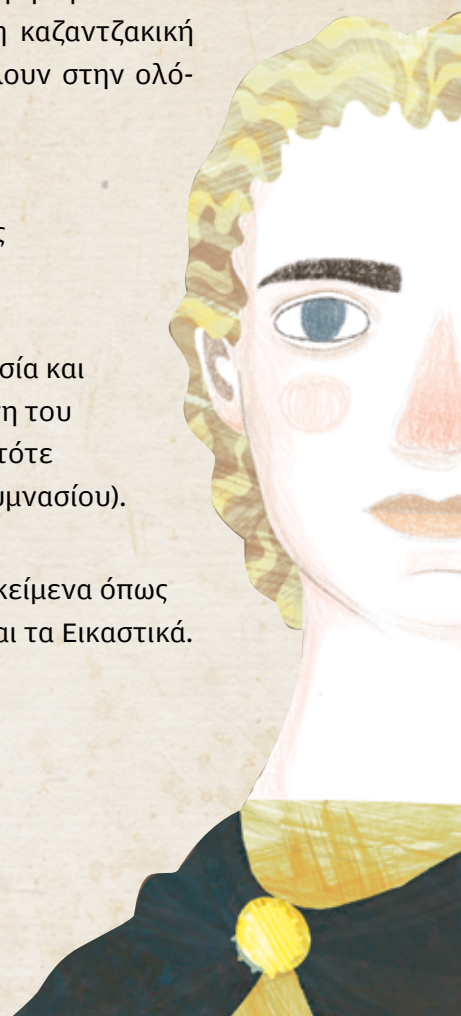
Αγαπητές και αγαπητοί εκπαιδευτικοί,

Ο Νίκος Καζαντζάκης, πολυγραφότατος, πολυπράγμων και πολυδιάστατος, κατατάσσεται στο πάνθεον των σπουδαιότερων Ελλήνων συγγραφέων όντας ο πιο πολυμεταφρασμένος Έλληνας λογοτέχνης στο εξωτερικό κι εννιά φορές υποψήφιος για το βραβείο Νόμπελ Λογοτεχνίας. Το πλουσιότατο συγγραφικό του έργο περιλαμβάνει μεταξύ άλλων ποιήματα, θεατρικά έργα, δοκίμια φιλοσοφικού στοχασμού, ταξιδιωτικές εντυπώσεις και μυθιστορήματα, ανάμεσα στα οποία και δύο λογοτεχνικά κείμενα για παιδιά, τα *Μέγας Αλέξανδρος* και *Στα παλάτια της Κνωσού*. Τα έργα αυτά κυκλοφορούν από τις εκδόσεις Διόπτρα σε νέες, αναθεωρημένες εκδόσεις με εικονογράφηση από τη Σάντρα Ελευθερίου και συνιστούν δύο λογοτεχνικά αριστουργήματα που γοητεύουν τους/τις νεαρούς/ές αναγνώστες/τριες και τους μυούν στο σύμπαν της καζαντζακικής γραφής και κοσμοθεωρίας, θίγοντας παράλληλα διαχρονικά κοινωνικοπολιτικά ζητήματα και παρουσιάζοντας αριστοτεχνικά τους διαφορετικούς ανθρώπινους χαρακτήρες και τις πολύπλοκες εκφάνσεις του ανθρώπινου ψυχισμού.

Στο παιδικό ιστορικό μυθιστόρημα *Μέγας Αλέξανδρος* σκιαγραφείται η ιδιοφυής προσωπικότητα του Μακεδόνα στρατηλάτη και περιγράφεται γλαφυρά και παραστατικά η μεγάλη εκστρατεία του εναντίον των Περσών από την οπτική γωνία του Στέφανου, ενός νεαρού φίλου και συντρόφου του Μεγάλου Αλεξάνδρου που ζει στο βασιλικό ανάκτορο της Αρχαίας Πέλλας και καλείται να τον συνοδεύσει ως τα βάθη της Ασίας. Μέσα από τις σελίδες του βιβλίου οι αναγνώστες/τριες ταξιδεύουν σε μακρινές ηπείρους και εποχές και βιώνουν την αισθητική απόλαυση που προσφέρει η διαδικασία της ανάγνωσης. Ακόμη, χάρη στα πολλαπλά μηνύματα που εμπερικλείει και μεταδίδει -απουσία κάθε είδους διδακτισμού- η καζαντζακική πένα, τα παιδιά αποκομίζουν γνώσεις και εμπειρίες που συμβάλλουν στην ολόπλευρη διαμόρφωση της σκέψης και της προσωπικότητάς τους.

Το βιβλίο *Μέγας Αλέξανδρος* μπορεί:

- 📖 να ενταχθεί σε προγράμματα φιλιαναγνωσίας ως αυτοτελές λογοτεχνικό κείμενο.
- 📖 να συνδεθεί διαθεματικά με το μάθημα της Ιστορίας όπου διδάσκεται η εκστρατεία του Μεγάλου Αλεξάνδρου στην Ασία και στην Αφρική και η ευρύτερη επίδραση που είχε στη διάδοση του ελληνικού πολιτισμού και του ελληνικού πνεύματος στον τότε γνωστό κόσμο (ειδικότερα στη Δ΄ Δημοτικού και στην Α΄ Γυμνασίου).
- 📖 να προσφέρει πληθώρα αποσπασμάτων προς ένταξη σε ομαδοσυνεργατικά project πάνω σε ποικίλα γνωστικά αντικείμενα όπως η Ιστορία, η Γεωγραφία, η Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή και τα Εικαστικά.

Το παρόν εκπαιδευτικό πρόγραμμα πλαισιώνει το ιστορικό μυθιστόρημα *Μέγας Αλέξανδρος* με εκπαιδευτικό υλικό που θα διευκολύνει και θα ενισχύσει τις δυνατότητες αξιοποίησής του στη σχολική τάξη καθώς και σε εκπαιδευτικά προγράμματα βιβλιοθηκών και πολιτιστικών κι εκπαιδευτικών φορέων.

Οι εκπαιδευτικές του δραστηριότητες χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες:

- A. **Δραστηριότητες που προηγούνται της ανάγνωσης** του κειμένου και προϊδεάζουν τους/τις μαθητές/τριες για το περιεχόμενο του βιβλίου επιτείνοντας την αναγνωστική προσμονή.
- B. **Δραστηριότητες** που μπορούν να υλοποιηθούν σε στάδια **κατά τη διάρκεια της ανάγνωσης**.
- Γ. **Δραστηριότητες** που γίνονται **μετά το πέρας της ανάγνωσης**, οι οποίες αποτελούν προέκταση του λογοτεχνικού κείμενου και στοχεύουν στην παράταση της αισθητικής απόλαυσης, στην ενίσχυση της δημιουργικότητας και στην καλλιέργεια μεταγνωστικών δεξιοτήτων.

Ο σχεδιασμός των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων βρίσκεται σε σύμπλευση με τις σύγχρονες θεωρίες διδακτικής της λογοτεχνίας καθώς και με τις επιταγές του νέου Αναλυτικού Προγράμματος Σπουδών για το μάθημα της Λογοτεχνίας όπως είναι η διαθεματικότητα, η διακαλλιτεχνικότητα, οι τεχνικές δημιουργικής γραφής και η αξιοποίηση τεχνολογιών αιχμής στην εκπαιδευτική πράξη.

Η οργάνωση του προγράμματος δεν είναι γραμμική αλλά δυναμική και κάθε δραστηριότητα δεν αποτελεί προαπαιτούμενο της επόμενης. Έτσι, ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να επιλέξει κατά βούληση θεματικές ενότητες ή και μεμονωμένες δραστηριότητες που κρίνει ότι ανταποκρίνονται περισσότερο στα ενδιαφέροντα και στις δυνατότητες των μαθητών/τριών της τάξης αλλά και να το προσαρμόσει στα διαθέσιμα κατά περίπτωση χρονικά πλαίσια.

ΜΕΡΟΣ Ι

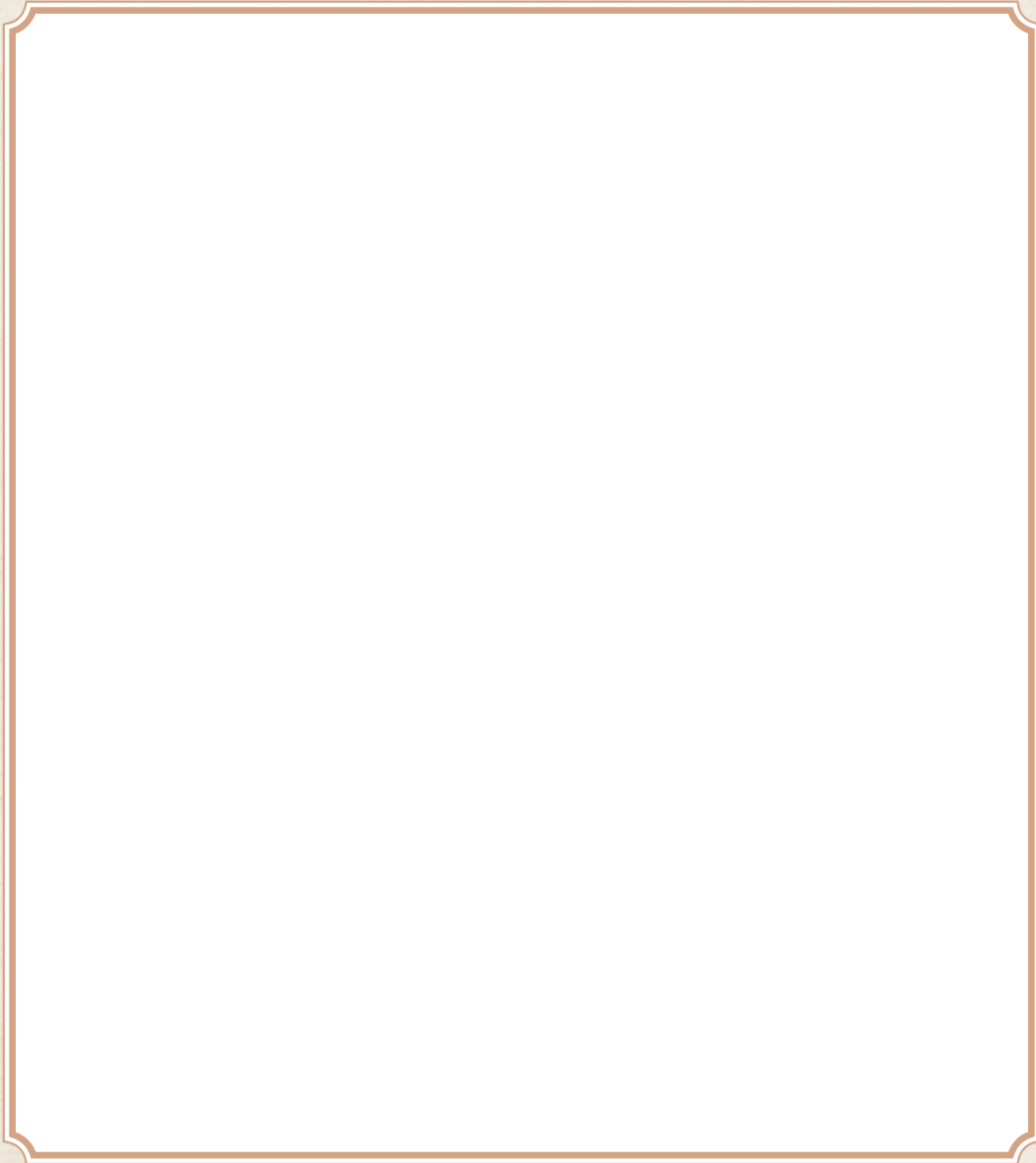
Δραστηριότητες πριν από την ανάγνωση

1. Διάβασε προσεκτικά τον **τίτλο** του βιβλίου που κρατάς στα χέρια σου. Τι σκέψεις σχηματίζονται στον νου σου όταν ακούς το όνομα Μέγας Αλέξανδρος;
Συζητήστε με τους/τις συμμαθητές/τριες και τον/την εκπαιδευτικό σας τι έχετε μάθει για την προσωπικότητα του Μεγάλου Αλεξάνδρου στο μάθημα της Ιστορίας ή τι έχετε ακούσει από άλλες πηγές, και καταγράψτε τις σημαντικότερες πληροφορίες στο παρακάτω πλαίσιο:

A large, empty rectangular box with a thin brown border and rounded corners, intended for students to write their responses to the activity.

2. Παρατήρησε προσεκτικά το **εξώφυλλο** του βιβλίου που κρατάς στα χέρια σου. Ποιος απεικονίζεται σ' αυτό; Εσύ πώς φαντάζεσαι τον Μέγα Αλέξανδρο; Μπορείς να ζωγραφίσεις το πορτρέτο του, όπως το έπλασε η φαντασία σου;

3. Ποια φαντάζεσαι ότι θα είναι η **υπόθεση** του βιβλίου αυτού; Για τι θα μιλάει, ποιοι θα είναι οι ήρωες και ποια γεγονότα θα παρουσιάζονται στην **πλοκή** του; Συζητήστε στην τάξη με τους/τις συμμαθητές/τριες και τον/την εκπαιδευτικό σας και σημειώστε τις σκέψεις σας στον πίνακα. Εναλλακτικά, μπορείτε να χωριστείτε σε ομάδες, να καταγράψετε τις σκέψεις σας σ' ένα φύλλο χαρτί και κάθε ομάδα να μοιραστεί τις σκέψεις της με τις υπόλοιπες.

4. Τώρα, διαβάστε τη σύντομη **περίληψη** στο **οπισθόφυλλο** του βιβλίου. Γνωρίζετε κάποιες από τις προσωπικότητες που αναφέρονται; Αν ναι, ποιες και τι γνωρίζετε γι' αυτές;

ΜΕΡΟΣ ΙΙ

Δραστηριότητες κατά τη διάρκεια της ανάγνωσης

Α. Στα χνάρια του μεγάλου στρατηλάτη

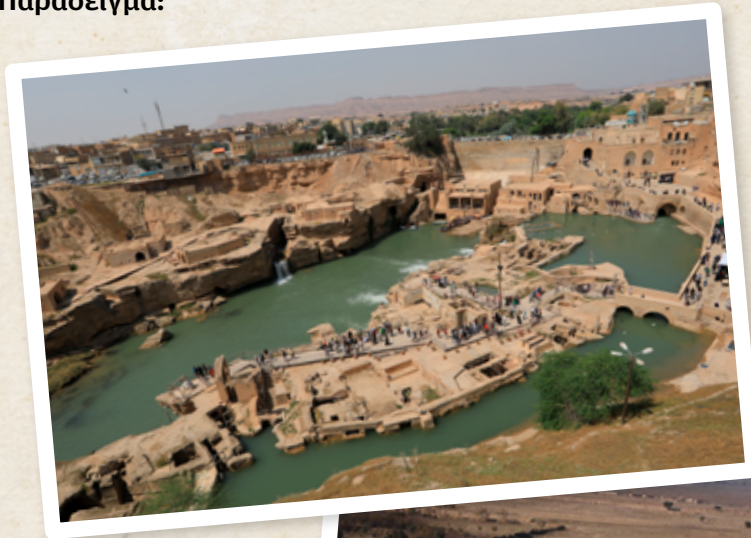
Ας ακολουθήσουμε τον Μέγα Αλέξανδρο στην πορεία του προς την Περσία, ας χαθούμε μαζί του στα βάθη της Ασίας κι ας γνωρίσουμε τον πολιτισμό, τα έθιμα και τις συνήθειες των λαών που ζουν στις περιοχές αυτές.

Φτιάξτε τον δικό σας διαδραστικό χάρτη!

Μπορείτε να φτιάξετε τον δικό σας διαδραστικό χάρτη χρησιμοποιώντας την εφαρμογή **Genially**. Με τη βοήθεια του/της δασκάλου/ας σας, εντοπίστε πάνω σ' αυτόν τοποθεσίες που συναντήσατε στο βιβλίο και σημειώστε τις με σημειούλες. Στη συνέχεια, αναζητήστε φωτογραφίες από τις περιοχές αυτές, τυπώστε τις και τοποθετήστε τις πάνω στην αντίστοιχη τοποθεσία στον χάρτη. Μπορείτε, μάλιστα, να βρείτε και να συγκρίνετε φωτογραφίες/αναπαραστάσεις των περιοχών αυτών στα αρχαία χρόνια και των περιοχών αυτών σήμερα.

Παράδειγμα:

Σούσα:
αρχαία πόλη
στο σημερινό
Ιράν

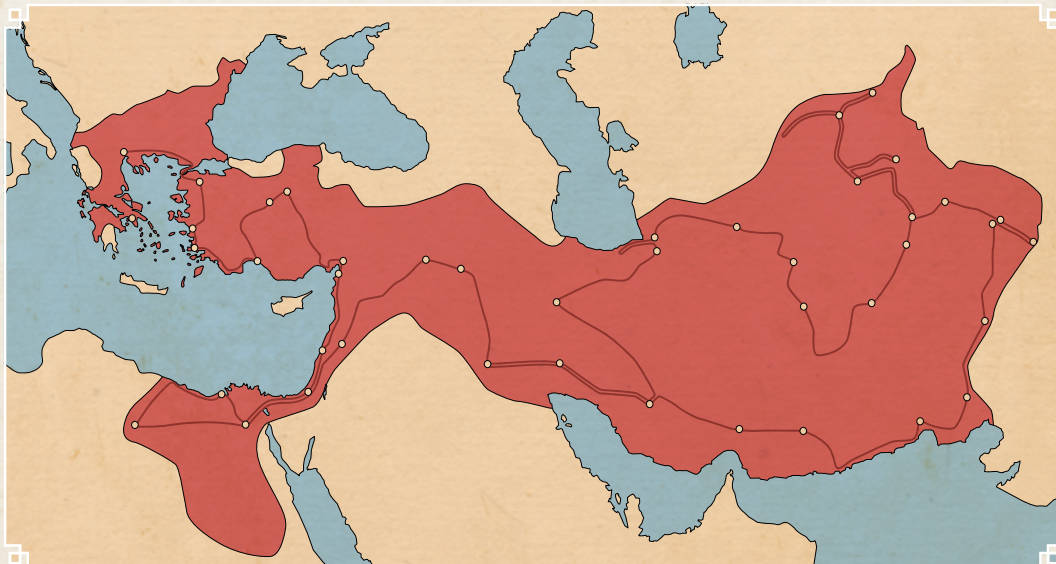

Εναλλακτικά:

Χρησιμοποιήστε έναν παγκόσμιο χάρτη που έχετε στην τάξη σας ή έναν χάρτη της Ασίας. Εντοπίστε πάνω σ' αυτόν τοποθεσίες που συναντήσατε στο βιβλίο και σημειώστε τις με πινεζούλες. Στη συνέχεια, αναζητήστε φωτογραφίες από τις περιοχές αυτές, τυπώστε τις και τοποθετήστε τις πάνω στην αντίστοιχη τοποθεσία στον χάρτη. Μπορείτε, μάλιστα, να βρείτε και να συγκρίνετε φωτογραφίες/αναπαραστάσεις των περιοχών αυτών στα αρχαία χρόνια και των περιοχών αυτών σήμερα. Στολίστε με τον χάρτη αυτόν το ταμπλό της τάξης σας ή κάποιο ταμπλό του σχολείου.

Η εκστρατεία του Μεγάλου Αλεξάνδρου στο Google Earth!

Εντοπίστε τις τοποθεσίες που αναφέρονται στο βιβλίο στην εφαρμογή Google Earth και επισκεφθείτε τες ψηφιακά!

Ξεκινήστε ένα νέο project: Σχεδιάστε πάνω στην υδρόγειο σφαίρα την πορεία της εκστρατείας του Μεγάλου Αλεξάνδρου. Δημιουργήστε σταθμούς στα σημεία των σημαντικότερων μαχών, περιηγηθείτε στις τοποθεσίες αυτές και δείτε πώς έχει διαμορφωθεί το τοπίο στη σύγχρονη εποχή.

Ένα βήμα παραπέρα...

Γιατί άραγε ο Μέγας Αλέξανδρος και οι στρατηγοί του, όταν κατέστρωναν τα σχέδια μάχης, επέλεξαν αυτές τις τοποθεσίες για να στρατοπεδεύσουν και να παραταχθεί το μακεδονικό στράτευμα κι όχι κάποιες άλλες; Τι πλεονεκτήματα και τι μειονεκτήματα είχε η κάθε τοποθεσία;

ΗΞΕΡΕΣ
ΟΤΙ:

Η τοποθεσία μιας περιοχής καθώς και η **γεωμορφολογία** της, δηλαδή η μορφή που έχει το έδαφος σ' εκείνη την περιοχή (αν είναι ορεινό, πεδινό κτλ.), επηρεάζουν σημαντικά την ιστορία της και την πολιτική που ακολουθεί. Τη σχέση μεταξύ της γεωγραφίας και της πολιτικής στρατηγικής που ακολουθεί μια χώρα μελετά η **γεωπολιτική**, την οποία λάμβαναν υπόψη τους οι στρατηγοί για την κατάστρωση σχεδίων μάχης, από τους πολέμους των αρχαίων χρόνων μέχρι τις σύγχρονες πολεμικές συρράξεις.

Β. Ταξίδι στην ελληνοιστική εποχή

«Μην ξεχνάτε πως σας αφήνω εδώ όχι μόνο για να φρουράτε τη χώρα παρά και για να της μεταδώσετε όσο μπορείτε τον πολιτισμό μας. Άγρια θεριά σας παραδίνω· θέλω να μου τα κάμετε ανθρώπους!»

Η εκστρατεία του Μεγάλου Αλεξάνδρου στην Ασία άλλαξε τα δεδομένα στην πολιτικοκοινωνική αλλά και στην πολιτισμική σκηνή του τότε γνωστού κόσμου. Ο **ελληνικός πολιτισμός** διαδόθηκε παντού, η ελληνική γλώσσα έγινε η **παγκόσμια γλώσσα, η lingua franca** της εποχής και αρχαιοελληνικοί ναοί κατασκευάστηκαν σε διάφορες πόλεις της Ασίας και της Αφρικής.

Είσαι έτοιμος να εξερευνήσεις μακρινές πολιτείες και να ανακαλύψεις τα ίχνη και την παρουσία του ελληνικού πολιτισμού σ' αυτές;

Ανακτασμευή του βωμού της Περσάμου,
Μουσείο της Περσάμου, Βερολίνο

Χωριστείτε σε ομάδες. Κάθε ομάδα θα εργαστεί πάνω σ' ένα θέμα. Μπορείτε να αναζητήσετε σχετικές πληροφορίες σε έντυπες πηγές (π.χ. βιβλία που μπορεί να υπάρχουν στη σχολική σας βιβλιοθήκη, τα σχολικά βιβλία της Ιστορίας σας) ή σε πληροφορίες που θα βρείτε από ιστοσελίδες στο διαδίκτυο.

Επεξεργαστείτε τις πληροφορίες αυτές και δημιουργήστε μια παρουσίαση, την οποία στη συνέχεια θα παρουσιάσετε στους συμμαθητές σας. Μπορείτε να δημιουργήσετε την παρουσίασή σας κάνοντας χρήση κάποιου ηλεκτρονικού λογισμικού, όπως PowerPoint ή Sway.

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΑ ΘΕΜΑΤΑ

«Οι Αλεξάνδρειες»

*«Καλά λοιπόν, την Αλεξανδρούπολη!»
είπε κι ο Αλέξανδρος. «Και να δώσουν
οι θεοί να μην είναι η τελευταία.
Να χτίσουμε κι άλλες Αλεξάνδρειες
και Αλεξανδρουπόλεις έως την άκρα του κόσμου».*

Κατά τη διάρκεια της μεγαλόπνοης εκστρατείας του, ο Αλέξανδρος ίδρυσε πολλές πόλεις στην Ευρώπη, στην Αφρική και στην Ασία που φέρουν το όνομά του. Η πιο λαμπρή απ' όλες είναι η **Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου**, με τον ξακουστό Φάρο και τη Βιβλιοθήκη της. Εντοπίστε τις πόλεις αυτές στον παγκόσμιο χάρτη και μάθετε περισσότερα γι' αυτές. Ενδεικτικά μπορείτε να αναζητήσετε στοιχεία όπως ο πληθυσμός, η τοποθεσία, φωτογραφίες, βασικά αξιοθέατα, συνήθειες κι έθιμα των ανθρώπων στις περιοχές αυτές, ακόμα και κάποιο αξιοσημείωτο ή παράξενο γεγονός (fun fact) που σας έκανε εντύπωση.

Γυραβούρα εποχής που απεικονίζει τον Φάρο της Αλεξάνδρειας.

«Μνημεία των ελληνοιστικών χρόνων»

Αναζητήστε φωτογραφίες και πληροφορίες για μνημεία της ελληνοιστικής εποχής που βρίσκονται εκτός του ελλαδικού χώρου. Μπορείτε να δημιουργήσετε μια ηλεκτρονική παρουσίαση PowerPoint ή Sway ή να οργανώσετε μια έκθεση φωτογραφίας σε κάποια γωνιά της τάξης.

«Ελληνοιστική κοινή, μια νέα μορφή της ελληνικής γλώσσας»

Με την εκστρατεία του Μεγάλου Αλεξάνδρου, η ελληνική γλώσσα διαδόθηκε σε πολλές χώρες και πολιτισμούς, απλοποιήθηκε κι έλαβε μια νέα μορφή, την **ελληνοιστική κοινή**. Αναζητήστε πληροφορίες και υλικό σχετικά με τη νέα αυτή μορφή της ελληνικής γλώσσας. Μπορείτε, για παράδειγμα, να βρείτε κείμενα και επιγραφές που γράφτηκαν στην ελληνοιστική κοινή. Οι καθηγητές και οι δάσκαλοί σας μπορούν σίγουρα να σας βοηθήσουν, ενώ υπάρχει η δυνατότητα να ανατρέξετε και στη σχετική **βιβλιογραφία** στο τέλος του εκπαιδευτικού προγράμματος!

«Τα αντικείμενα μιλούν»

Αναζητήστε εποπτικό υλικό και πληροφορίες για την τέχνη, τα αντικείμενα και τα νομίσματα της ελληνοιστικής εποχής. Μπορείτε να εστιάσετε σε αντικείμενα καθημερινής χρήσης, όπως αμφορείς και αντικείμενα οικιακής χρήσης, σε πολεμικό εξοπλισμό ή σε έργα τέχνης, όπως αγαλματίδια και γλυπτά. Κάθε αντικείμενο κρύβει και από μια ιστορία! Πλούσιο υλικό θα βρείτε στην ιστοσελίδα του **Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου**.

Τα νομίσματα συνήθως απεικόνιζαν σημαντικές προσωπικότητες ή σύμβολα ενός κράτους ή ενός πολιτισμού και, λόγω της σπουδαιότητάς τους, αποτέλεσαν αντικείμενο μελέτης ενός ξεχωριστού κλάδου της Ιστορίας, της νομισματικής.

Χρυσό πεντάδραχμο, Πτολεμαίος Α', Αίγυπτος, περίπου 300-283 π.Χ.
Οπίσθια όψη: Αετός σε νεφελώνες, Αθήνα, Νομισματικό Μουσείο, Συλλογή Δημητρίου

Γ. Η θρυλική κι ένδοξη Μακεδονία

Το αρχαίο βασίλειο της Μακεδονίας υπήρχε στον ελλαδικό χώρο από αρχαιότατων χρόνων, απέκτησε όμως αρτιότερη οργάνωση κατά την περίοδο της βασιλείας του Φιλίππου Β΄, πατέρα του Μεγάλου Αλεξάνδρου. Εκείνα τα χρόνια η Μακεδονία απέκτησε αξιόμαχη και υπολογίσιμη στρατιωτική δύναμη, γνώρισε μεγάλη οικονομική ανάπτυξη και ο πολιτισμός, δηλαδή οι τέχνες και τα γράμματα, άνθησε.

Μέσα από τη γλαφυρή αφήγηση του Νίκου Καζαντζάκη ζωντανεύουν μπροστά μας σπουδαίες τοποθεσίες της αρχαίας Μακεδονίας, όπως η αρχαία Πέλλα και οι αρχαίες Αιγές, η σημερινή Βεργίνα.

Ψηφιδωτό δάπεδο στο ανάκτορο της Αρχαίας Πέλλας που απεικονίζει τον Μέγα Αλέξανδρο και τον Κρατερό σε κυνήγι λιονταριού, χύρω στα 300 π. Χ.

Χωριστείτε σε ομάδες. Κάθε ομάδα θα εργαστεί πάνω σε μία τοποθεσία.

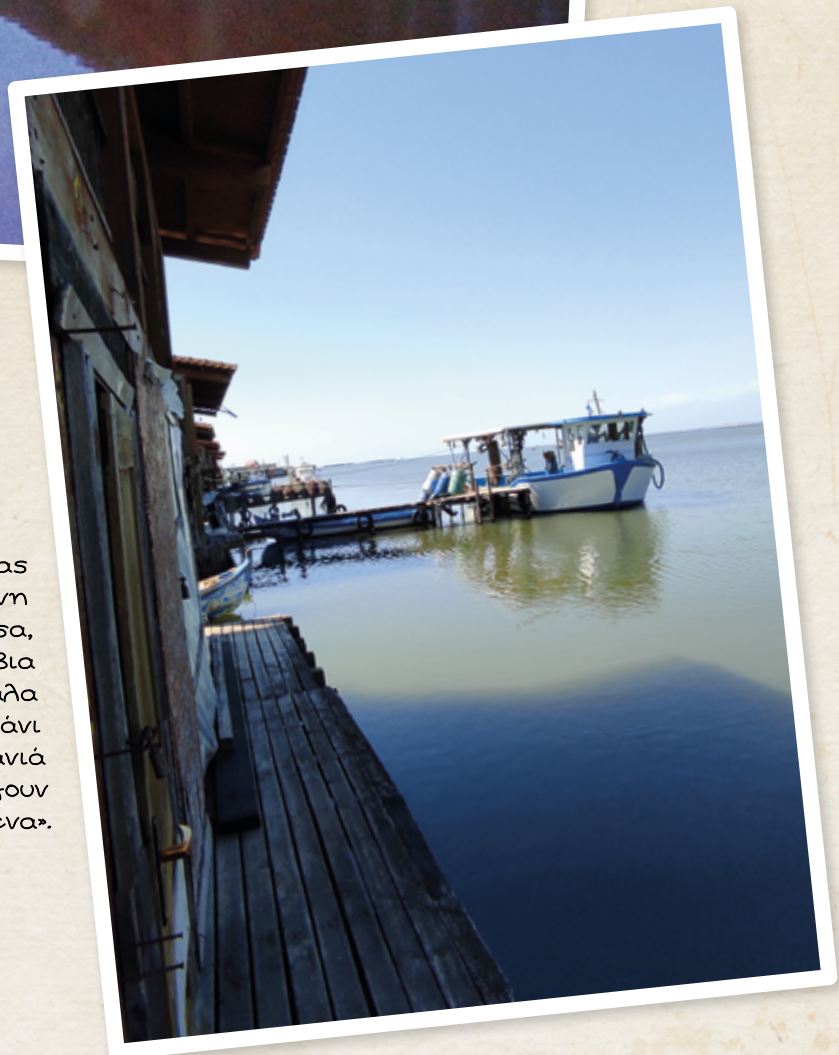
Αξιοποιώντας περιγραφικά αποσπάσματα από το λογοτεχνικό έργο, προσπαθήστε να ανασυνθέσετε τον χώρο όπου διαδραματίζονται τα γεγονότα. Μπορείτε να αναζητήσετε φωτογραφικό υλικό και βίντεο από την ιστοσελίδα του [αρχαιολογικού χώρου](#) της Αρχαίας Πέλλας και του [Πολυκεντρικού Μουσείου Αιγών](#) καθώς και σχετικές πληροφορίες σε έντυπες πηγές (π.χ. βιβλία που μπορεί να υπάρχουν στη σχολική σας βιβλιοθήκη, τα σχολικά σας βιβλία της Ιστορίας) ή σε πληροφορίες που θα βρείτε από ιστοσελίδες στο διαδίκτυο.

Με βάση την έρευνά σας, οργανώστε το υλικό σε εργασίες, τις οποίες στη συνέχεια θα παρουσιάσετε στους συμμαθητές σας.

Αν επιλέξετε να φτιάξετε παρουσιάσεις σε χαρτόνι:

Συλλέξτε φωτογραφίες από τους αρχαιολογικούς χώρους και διαλέξτε κατάλληλα αποσπάσματα από το βιβλίο που ταιριάζουν στην περιγραφή της φωτογραφίας, προκειμένου να τα χρησιμοποιήσετε ως λεζάντες. Έτσι, μπορείτε να δημιουργήσετε ένα φωτογραφικό κολάζ ή ένα φωτογραφικό άλμπουμ! Μπορείτε ακόμα και να κάνετε μια έκθεση φωτογραφίας σε κάποια γωνιά της τάξης σας!

Παράδειγμα:

«Ο ποταμὸς Λυδίας
σμίλξει τὴν λίμνη
με τὴ θάλασσα,
καὶ πλῆθος κάραβια
μικρὰ καὶ μεγάλα
αράζουν στὸ λιμάνι
ἢ ἀνοίξουν τὰ πανιά
τοὺς καὶ φεύγουν
φορτωμένα».

Αν επιλέξετε να φτιάξετε ηλεκτρονικές παρουσιάσεις:

Χρησιμοποιήστε λογισμικά PowerPoint ή Sway. Μπορείτε να συμπεριλάβετε και βίντεο από το μουσείο, τον αρχαιολογικό χώρο ή κάποια σχετική εκπομπή ή ντοκιμαντέρ που μπορούν να παρακολουθήσουν και οι συμμαθητές σας στην τηλεόραση ή στο YouTube.

Προτεινόμενοι άξονες στους οποίους μπορείτε να βασίσετε τις παρουσιάσεις σας.

Αρχαία Πέλλα

- ✧ Χώροι άθλησης και πολιτισμού: θέατρα, γυμναστήρια, στάδιο
- ✧ Οι ναοί των θεών
- ✧ Ο αρχαιολογικός χώρος
- ✧ Εκθέματα του αρχαιολογικού μουσείου που σας κινούν το ενδιαφέρον

Βεργίνα - αρχαίες Αιγές

- ✧ Οι τάφοι των Μακεδόνων βασιλιάδων στη Βεργίνα και οι ανασκαφές από τον Μανόλη Ανδρόνικο.
- ✧ Η χρυσή Λάρνακα του Φιλίππου Β΄ και το αστέρι της Βεργίνας.

Δ. Αριστοτέλης, ο δάσκαλος του Μεγάλου Αλεξάνδρου

«Στους γονείς μου χρωστώ το ζην, αλλά στον δάσκαλό μου το ευ ζην»

είχε πει ο Μέγας Αλέξανδρος αναφερόμενος στον δάσκαλό του, τον σπουδαίο φιλόσοφο **Αριστοτέλη**. Γνωρίζεις κάτι γι' αυτόν; Κι αν ναι, τι;

Παρακολούθησε το επεισόδιο της σειράς Animated Φιλόσοφοι και μάθε περισσότερα για τη ζωή του και τις ιδέες του:

Ο Αριστοτέλης αγαπούσε να διδάσκει τους μαθητές του περπατώντας μαζί τους σε άμεση επαφή με τη φύση. Έτσι, η σχολή που ίδρυσε ονομάστηκε **Περιπατητική**, επειδή συζητούσε με τους μαθητές του για τη φιλοσοφία και τις επιστήμες περπατώντας στις στοές του χώρου όπου βρισκόταν ο ναός του **Λυκείου Απόλλωνα**.

Ιδέα για περίπατο!

Αν βρίσκεσαι ή βρεθείς στην Αθήνα, μπορείς να επισκεφθείς με το σχολείο σου, με την οικογένειά σου ή με τους φίλους σου τον αρχαιολογικό χώρο του Λυκείου στο κέντρο της Αθήνας, όπου βρισκόταν η διάσημη περιπατητική σχολή του Αριστοτέλη.

Ε. Ένας στρατός από λέξεις

«Ακόμα η Ελλάδα δεν ησύχασε, από τη Θράκη
κι από το Δούναβη οι βάρβαροι μας ενοχλούν·
πρέπει να κερδίσουμε καιρό».

Αναζήτησε πληροφορίες για τη σημασία της λέξης «βάρβαρος» στα αρχαία χρόνια. Τι σήμαινε τότε; Έχει αλλάξει η σημασία της στις μέρες μας; Τι σημαίνει σήμερα και πώς χρησιμοποιείται;

.....

.....

.....

.....

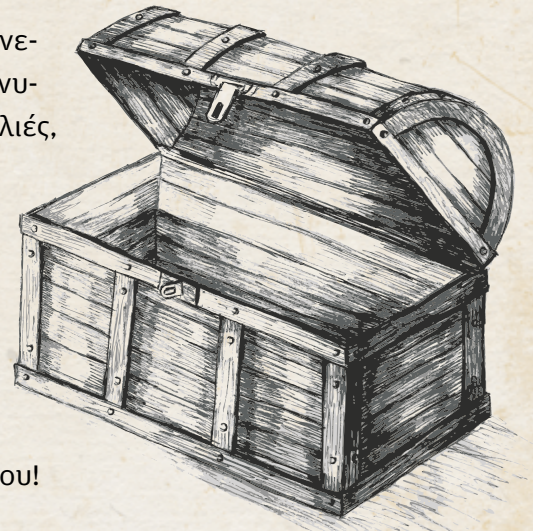

Πολλές λέξεις αλλάζουν σημασία με την πάροδο του χρόνου. Από τα αρχαία χρόνια μέχρι τη σύγχρονη εποχή έχουν μεσολαβήσει αιώνες, οι κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες έχουν μεταβληθεί σημαντικά καθώς η ιστορία προχωρά και μαζί τους πολλές λέξεις έχουν πάψει να χρησιμοποιούνται, άλλες χρησιμοποιούνται παραλλαγμένες κι άλλες έχουν αντικατασταθεί από λέξεις της νεοελληνικής γλώσσας. Η γλώσσα είναι ζωντανή και εξελίσσεται μαζί με τον λαό και τους ανθρώπους που τη μιλούν.

Θησαυρός λέξεων

Η λογοτεχνική γραφή του Νίκου Καζαντζάκη διακρίνεται για τον λεξιλογικό της πλούτο. Λέξεις λόγιες συνυπάρχουν με λαϊκά γλωσσικά ιδιώματα και ντοπιολαλιές, δημιουργώντας έναν πραγματικό **θησαυρό λέξεων**.

Καθώς διαβάζεις το μυθιστόρημα, συγκέντρωσε στο σεντούκι λέξεις που σου έκαναν εντύπωση, που δεν γνωρίζεις τη σημασία τους ή λέξεις που θα ήθελες να χρησιμοποιήσεις κι εσύ στον γραπτό ή τον προφορικό σου λόγο. Συζήτησε τη σημασία όσων δεν γνωρίζεις με τους συμμαθητές ή/και με τους δασκάλους σου. Το **λεξικό** μπορεί να γίνει πολύτιμος σύμμαχός σου!

Στ. Δραματοποίηση - Θεατρικό παιχνίδι

Όπως ίσως έχεις ήδη καταλάβει ταξιδεύοντας στην αρχαία Ελλάδα μέσα από το λογοτεχνικό σύμπαν του Νίκου Καζαντζάκη, το **θέατρο** κατείχε κομβική θέση στη ζωή των αρχαίων Ελλήνων. Κάθε πόλη-κράτος στολιζόταν με ένα ή περισσότερα **θέατρα**, τα οποία φημίζονται μέχρι σήμερα για την απaráμιλλη **αρχιτεκτονική** τους. Εκεί, οι πολίτες παρακολουθούσαν με μεγάλη ευχαρίστηση και ενδιαφέρον τις **τραγωδίες** και τις **κωμωδίες** των μεγάλων ποιητών και επευφημούσαν τους ηθοποιούς για το ταλέντο τους στην τέχνη της υποκριτικής.

Τι λες; Θες μήπως κι εσύ να δοκιμάσεις;

«Παγωμένη εικόνα»

Αλτ! Ακίνητοι! Αγαλματάκια ακούνητα, αμίλητα, αγέλαστα! Κατά τη διάρκεια της ανάγνωσης στην τάξη, με τη βοήθεια του/της εκπαιδευτικού, διαλέξτε ένα στιγμιότυπο που προσφέρεται για δραματοποίηση (π.χ. την απόπειρα δολοφονίας του Μεγάλου Αλεξάνδρου) και αποδώστε το εκφραστικά χρησιμοποιώντας την τεχνική της **παγωμένης εικόνας**. Μοιράστε ρόλους και υιοθετήστε μία στάση σώματος και μία έκφραση τέτοια που θα αποδίδει όσο το δυνατόν πιστότερα τα συναισθήματα των πρωταγωνιστών. Παραμείνετε ακίνητοι σ' αυτή τη θέση, χωρίς να μιλάτε, ώστε να εκπέμπεται στο μέγιστο η δύναμη της εικόνας.

Δραματοποίηση αποσπασμάτων

Κατά τη διάρκεια της ανάγνωσης στην τάξη, με τη βοήθεια του/της εκπαιδευτικού επιλέξτε ένα απόσπασμα που σας αρέσει, μοιράστε ρόλους και **δραματοποιήστε** το! Μπορείτε να επαναλάβετε το παιχνίδι αυτό όσες φορές επιθυμείτε, με μόνη προϋπόθεση να το διασκεδάσετε!

Θεατρική παράσταση

Γίνετε πραγματικοί ηθοποιοί κι ανεβάστε μια θεατρική παράσταση βασισμένη στο βιβλίο *Μέγας Αλέξανδρος!* Θα χρειαστεί να αξιοποιήσετε τη δημιουργικότητά σας για να **διασκευάσετε** κατάλληλα την πλοκή για τις ανάγκες του **θεατρικού έργου**, να κατασκευάσετε τα **κοστούμια**, να σχεδιάσετε τα **σκηνικά** και να **σκηνοθετήσετε** τη δράση!

Ζ. Διαθεματικές προεκτάσεις

Ζ1. Λαογραφία: Η Γοργόνα, η αδελφή του Μεγαλέξανδρου

Γνωρίζεις τον θρύλο για τη Γοργόνα που στοίχειωνε τις θάλασσες κι αποτελούσε φόβο και τρόμο των ναυτικών; Η επικρατέστερη παράδοση ήθελε να είναι η αδελφή του Μεγάλου Αλεξάνδρου, η οποία μεταμορφώθηκε σε γοργόνα και δεν άφηνε τους ναυτικούς να συνεχίσουν το ταξίδι τους αν δεν της επιβεβαίωσαν ότι ο αδελφός της «ζει και βασιλεύει και τον κόσμο κυριεύει!».

1. Αναζήτησε διαφορετικές εκδοχές του θρύλου της Γοργόνας, κατάγραψέ τες και μοιράσου τες με τους συμμαθητές σου.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Διαβάστε στην τάξη τις παρακάτω δύο εκδοχές του θρύλου της Γοργόνας, όπως τις παραθέτει ο Νικόλαος Πολίτης. Εντοπίστε και συζητήστε ομοιότητες και διαφορές μεταξύ τους.

Ο βασιλιάς Αλέξανδρος κ' οι Νεράιδες

(Μακεδονία)

Ο βασιλιάς Αλέξανδρος είχε αγαπητικά μια Νεράιδα. Την έβλεπε τη νύχτα μόνο, κ' εμιλούσαν μαζί. Γι' αυτό τον συμπαθούσαν και οι άλλαις Νεράιδες και έγινε μέγας και τρανός. Αλλά κάποτε τοις θύμωσε, και καταστράφηκε κ' αυτός και το βασίλειό του.

Οι Νεράιδες όμως ακόμη τον θυμούνται και τον αγαπούν. Και όταν σηκώνεται ανεμοστρόφιλας, οι Νεράιδες που είναι μέσα δεν κάνουν κακό σε κανέναν, μάλιστα πέφτει ο ανεμοστρόφιλας, αν ειπή όποιος βρεθή κοντά τρεις φοραίς· “Μέλι κι γάλα! Κάπ' απ' ιδώ πέρασι η βασιλιάς η Αλέξανδρους· ζη κι βασιλεύει!».

Οι αδερφάδες του μεγάλου Αλεξάνδρου

(Δήμος Φελλόης των Καλαβρύτων)

Όντας ο μέγας Αλέξανδρος εκυρίευσεν ούλον τον κόσμον, επήγε και εκεί που βγαίνει το αθάνατο νερό, και εγιόμισε δυό λαήναις για να λουστή και να γίνη αθάνατος. Όντας τοις ήφερε 'ς το σπίτι, ένας αξιωματικός που του είχε γινάτι, λέει 'ς τις αδερφάδες του το μυστικό και τοις ορμηνεύει να λουστούν και να πιουν εκείναις, και να βάλουν άλλο νερό 'ς τοις λαήναις. Εκείναις αμέσως επήραν το νερό και ήπιαν και ελουστήκανε και εχύσανε τα απολούσματα 'ς το δρόμο. Εκεί έτυχε μία κόττα και ένας μπότσικας και εβραχήκανε με το αθάνατο νερό· και για τούτο η κόττα ξαναμουτεύει κάθε χρόνο και γίνεται πάλι νέα και ο μπότσικας δεν ξεραίνεται, και αν ξεριζωθή και κρεμαστή 'ς τον αγέρα.

Οι αδερφάδες του μεγάλου Αλεξάνδρου άμα ήπιανε ταθάνατο νερό κ' ελουστήκανε με δαύτο, εσηκωθήκανε 'ς τον αγέρα, ήγουν έγιναν αερικαίς, και από τότε είναι οι Νεράιδες. Εκείναις κάθε χρόνο παίρνουνε από τα χωριά κορίτσια σημειωμένα, δηλαδή καμμιά κουτσή ή καμμιά κουλή, και τοις κάνουνε Νεράιδες να τοις δουλεύουνε, και έτσι έχουνε οι Νεράιδες φουσσάτα μεγάλα· και κάθονται μέσα 'ς τα λαγκάδια και 'ς τους βράχους.

Οι καθαυτό Νεράιδες, οι αδερφάδες του μεγάλου Αλεξάνδρου, δεν πειράζουν κανένα, αλλά οι σημειωμέναις, οι δούλαις τους, πειράζουν και παίρνουν τους ανθρώπους. Όντας περάση κανέναν μεσημέρι ή μεσάνυχτα από το μέρος που βρίσκονται, τον παίρνουνε οι Νεράιδες και τον βαρούνε και τον γκρεμίζουνε και του κάνουνε χίλια κακά. Άμα

όμως νοήση και φωνάξη· «Ζη Αλέξανδρος ο βασιλιάς, ζη και βασιλεύει!»
τότες αμέσως τρέχουνε οι αδερφάδες του και τον γλυτώνουνε.

Όποιος είναι αλαφροήσκιωτος τοις βλέπει, αλλιώς τον κρούνε χω-
ρίς να βλέπη τίπτας. Πολλές φορές παίρνουν βοσκοπούλαις από τα
χωριά, και τοις κρύβουν σε διάφορα μέρη, και τοις κάνουν αόραταις·
έτσι αυταίς βλέπουν όσους έρχονται και τοις γυρεύουν, ενώ εκείνοι
δεν τοις βλέπουν. Όντας δεν τοις χρειάζονται πλιο, τοις απολούνε,
και κείναις, όντας γυρίζουν, τα μολογάνε ούλα, πως έβλεπαν τους
συγγενείς τους που περνούσαν από κοντά τους, και πως το ψωμί
που τους έδιναν οι Νεράιδες ήταν ξερό και κατάμαυρο.

- 3.** Διαβάστε και συζητήστε στην τάξη το παρακάτω απόσπασμα από το διήγημα
Η Γοργόνα του Ανδρέα Καρκαβίτσα. Μπορείτε να το αντιπαραβάλετε και με τις
λαϊκές παραδόσεις που μελετήσατε παραπάνω.

Ανδρέας Καρκαβίτσα, Η Γοργόνα

(απόσπασμα)

Άξαφνα ανατρόμαξα. Κάτω βαθιά, μέσ' από το μενεξεδένιο σύγγε-
φο, είδα να προβαίνει ίσκιος πελώριος. Η χοντρή κορμοστασιά, το
πυργογύριστο κεφάλι του φάνταζαν Αγιονόρος. [...] Ο ίσκιος πρό-
βαινε στα νερά με άλματα πύρινα. Κι όσο γρηγορότερα πρόβαινε,
τόσο μικραίνει η κορμοστασιά του. Και άξαφνα ο θεότρομος όγκος
χιλιόμορφη κόρη στάθηκε αντίκρυ μου. Διαμαντοστόλιστη κορώνα
φορούσε στο κεφάλι και τα πλούσια μαλλιά γαλάζια χήτη άπλωναν
στις πλάτες ως κάτω στα κύματα. Το πλατύ μέτωπο, τ' αμυγδαλω-
τά μάτια, τα χείλη της τα κοραλλένια, έχυναν γύρα κάποια λάμψη
αθανασίας και κάποια περηφάνεια βασιλική. Από τα κρυσταλλένια
λαιμοτράχηλα κατέβαινε κ' έσφιγγε το κορμί ολόχρυσος θώρακας
λεπιδωτός και πρόβαλλε στο αριστερό την ασπίδα κ' έπαιζε στο δεξί
τη Μακεδονική σάρισσα. [...]

-Ναύτη· καλεναύτη· ζη ο βασιλιάς Αλέξαντρος;

[...]

-Τώρα, Κυρά μου! Απάντησα χωρίς να σκεφτώ. Τώρα βασιλιάς
Αλέξαντρος! Ούτε το χώμα του δε βρίσκεται στη γη.

Ωμέ! Καλό που το 'παθα! Η χιλιόμορφη κόρη έγινε με μιας φοβε-
ρό σίχαμα. Κύκλωπας βγήκε από το κύμα κ' έδειξε λεπιοντυμένο το
μισό κορμί. Ζωντανά φίδια τα μεταξόμαλλα σηκώθηκαν περαδώθε,
έβγαλαν γλώσσες και κεντριά φαρμακερά κ' έχυσαν φοβεριστικό
ανεμοφύσημα. [...]

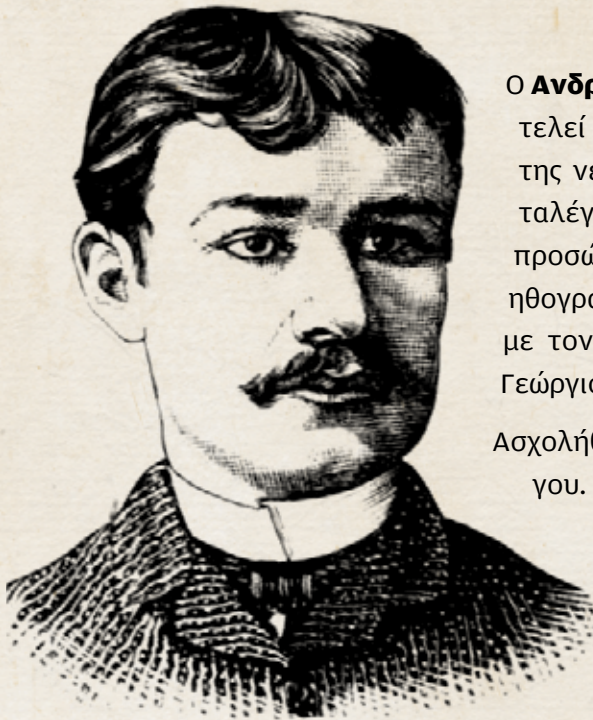
‘Όχι, Κυρά, ψέματα!... τρανοφώναξα με λυμένα γόνατα.

[...]

-Ναύτη· καλεναύτη· ζη ο βασιλιάς Αλέξαντρος;

-Ζη και βασιλεύει· απάντησα ευθύς. Ζη και βασιλεύει και τον κόσμο κυριεύει.

Άκουσε τα λόγια μου καλά. Σα να χύθηκε αθάνατο νερό η φωνή μου στις φλέβες της, άλλαξε αμέσως το τέρας κ’ έλαμψε παρθένα πάλι χιλιόμορφη. Σήκωσε το κρινάτο χέρι της από την κουπαστή, χαμογέλασε ροδόφυλλα σκορπώντας από τα χείλη της. Και άξαφνα στον ολοπόφυρον αέρα χύθηκε τραγούδι πολεμικό, λες και εγύριζε τώρα ο Μακεδονικός στρατός από τις χώρες του Γάγγη και του Ευφράτη.

Ο **Ανδρέας Καρκαβίτσας** (1865 - 1922) αποτελεί μία από τις σημαντικότερες μορφές της νεοελληνικής λογοτεχνίας και συγκαταλέγεται ανάμεσα στους κυριότερους εκπροσώπους του νατουραλισμού και της ηθογραφίας στην ελληνική πεζογραφία μαζί με τον Αλέξανδρο Παπαδιαμάντη και τον Γεώργιο Βιζυηνό.

Ασχολήθηκε με όλα τα είδη του γραπτού λόγου. Ανάμεσα στην πλούσια εργογραφία του ξεχωρίζουν το μυθιστόρημα *Ο Ζητιάνος* (1897) και η συλλογή διηγημάτων *Λόγια της Πλώρης* (1899).

4. Ακούστε το τραγούδι *Δεν ήταν νησί* από το άλμπουμ *Καπετάν Μιχάλης* σε μουσική Μάνου Χατζιδάκι που πρωτοκυκλοφόρησε το 1964.

Σείχοι: Νίκος Καζαντζάκης
Μουσική: Μάνος Χατζιδάκις
Πρώτη εκτέλεση: Γιώργος Ρωμανός

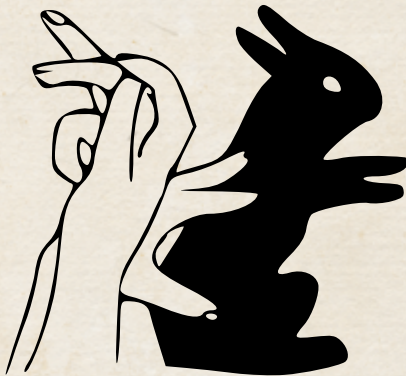
22. Φυσικές επιστήμες: Τα πράγματα δεν είναι πάντα αυτό που φαίνονται...

«Να, έφεραν χτες ένα άγριο άλογο από τη Θεσσαλία. Το κεφάλι του είναι μεγάλο μεγάλο σαν βοδιού και γι' αυτό το λεν Βουκεφάλα. Σήμερα λοιπόν θα μαζευτούν όλοι οι στρατηγοί στο γυμναστήριο και θα δοκιμάσουν ποιος θα μπορέσει να το δαμάσει και να το καβαλήσει. Θα 'ρθει κι ο βασιλιάς».

Ήταν πράγματι τόσο άγριος ο Βουκεφάλας;
Πώς κατάφερε ο Μέγας Αλέξανδρος να τον **δαμάσει**;

Σήμερα, για να περιγράψουμε κάποιον που φοβάται πολύ χρησιμοποιούμε τη φράση «Αυτός φοβάται μέχρι και τη σκιά του». Γιατί το λέμε αυτό; Πώς σχετίζεται με την περίπτωση του Βουκεφάλα;

Ώρα για πειράματα!

ΘΑ ΧΡΕΙΑΣΤΕΙΣ: έναν φαυό

ΤΟΠΟΘΕΣΙΑ: ένα σκοτεινό δωμάτιο με κλειστά παράθυρα

ΟΔΗΓΙΕΣ: Βάλε το χέρι σου μπροστά από έναν τοίχο και δοίμασε να σχηματίζεις ένα λαγουδάκι με τα δάχτυλά σου. Τοποθέτησε τον φαυό μπροστά από τα δάχτυλά σου.

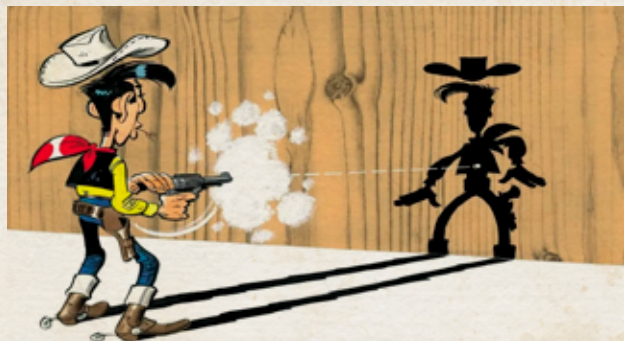
Τι παρατηρείς στον τοίχο;

Κούνησε τώρα τα δάχτυλά σου πάνω κάτω. Τι παρατηρείς να συμβαίνει με το κεφάλι του λαγού;

Σε ποιο συμπέρασμα κατέληξες; Πώς σχηματίζεται τελικά η σκιά;

.....
.....

Ο Λούκυ Λουκ είναι ένας διάσημος καουμπόι που, όπως λένε, «είναι πιο γρήγορος κι από τη σκιά του». Τι πιστεύεις, μπορεί να ισχύει κάτι τέτοιο; Ναι ή όχι και γιατί;

ΜΕΡΟΣ ΙΙΙ

Δραστηριότητες μετά την ανάγνωση

Α. Δραστηριότητες δημιουργικής γραφής

Μπορεί η ανάγνωση του μυθιστορήματος *Μέγας Αλέξανδρος* του Νίκου Καζαντζάκη να έφτασε στο τέλος της, όμως η περιπέτεια της λογοτεχνικής απόλαυσης δεν σταματά εδώ! Είσαι έτοιμος να αναβιώσεις τα γεγονότα του βιβλίου και να ανασυνθέσεις τις προσωπικότητες των ηρώων, προσθέτοντας τη δική σου, φανταστική λογοτεχνική πινελιά;

Φύγαμε!

Οι ταυτότητες των ηρώων

Τώρα που έχεις σχηματίσει μια ολοκληρωμένη άποψη για τους ήρωες του βιβλίου, τον χαρακτήρα και τις ενέργειές τους, μπορείς να συμπληρώσεις το δελτίο ταυτότητας του κάθε ήρωα! Μπορείς να ανατρέξεις στα κεφάλαια του βιβλίου και να αναζητήσεις πληροφορίες. Πολλά στοιχεία όμως εναπόκεινται στη φαντασία σου!

Όνομα:.....

Εξωτερική εμφάνιση:.....

.....

Χαρακτήρας:.....

Συνήθειες/Τι του αρέσει να κάνει;.....

.....

Αγαπημένο χρώμα:

Αγαπημένο φαγητό:.....

Αν ήταν ζώο, τι ζώο θα ήταν:.....

Αγαπημένη φράση/μύθος:.....

.....

Ζωγραφίζω το πορτρέτο του:

Αν ήσουν ένας από τους ήρωες του βιβλίου, ποιος θα ήθελες να είσαι και γιατί;

.....

.....

.....

.....

.....

Ο ταχυδρόμος τρελάθηκε!

Πλέον υπάρχει μια νέα ταχυδρομική υπηρεσία που μπορεί να στείλει επιστολές στο παρελθόν και στο μέλλον μέσω τηλεμεταφοράς! Μπορείς, λοιπόν, να γράψεις μια επιστολή στον Μέγα Αλέξανδρο, να τον ρωτήσεις ό,τι θέλεις και να του εκφράσεις τις σκέψεις σου. Πιάσε γρήγορα μολύβι και γόμα!

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Φαντάσου ότι είσαι ένας από τους στρατηγούς του Μεγάλου Αλεξάνδρου και λαμβάνεις μέρος στην εκστρατεία. Διάλεξε τον στρατηγό του οποίου ο χαρακτήρας και τα κατορθώματα σε εντυπωσίασαν περισσότερο. Περίγραψε την εμπειρία σου, γράφοντας μία σελίδα από το ημερολόγιο εκστρατείας που τηρείς!

Αγαπητό μου
ημερολόγιο,

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

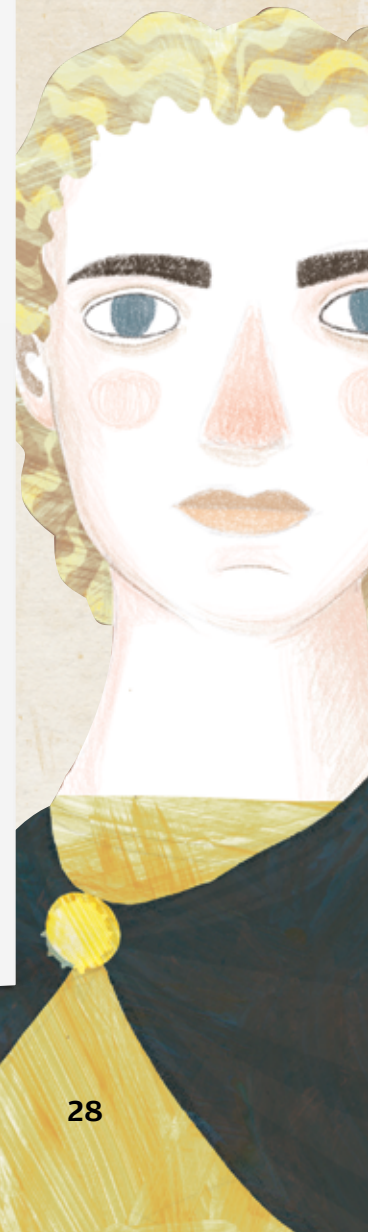
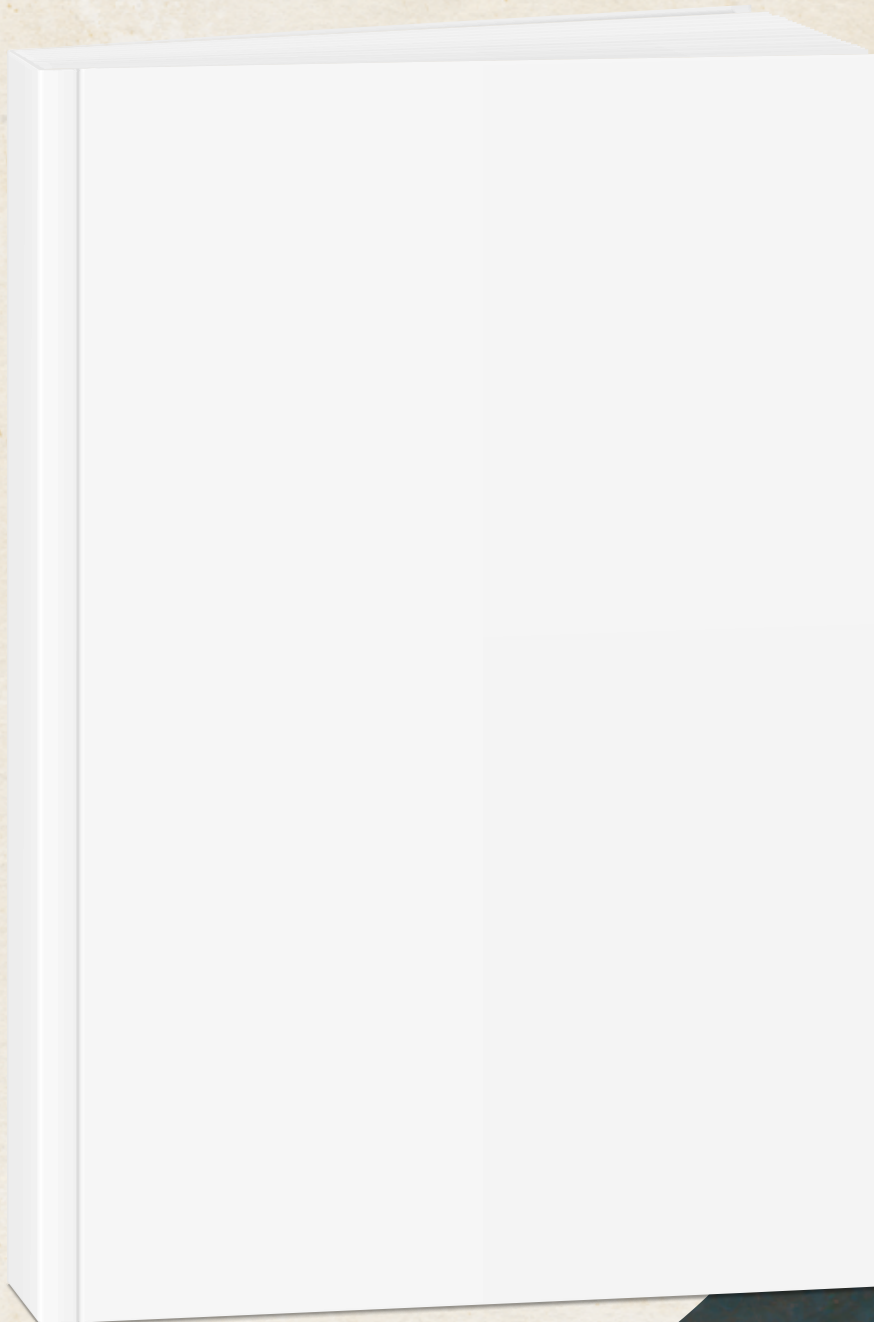
.....

B. Ζωγραφομαχίες!

Για τις δραστηριότητες που ακολουθούν, θα χρειαστείς χρώματα, κέφι και δημιουργική διάθεση! Με τις ζωγραφιές που θα δημιουργήσεις μπορείς να στολίσεις το δωμάτιό σου ή κάποιο ταμπλό της τάξης σας, όπου θα συγκεντρωθούν οι ζωγραφιές όλων των παιδιών σε μια έκθεση ζωγραφικής!

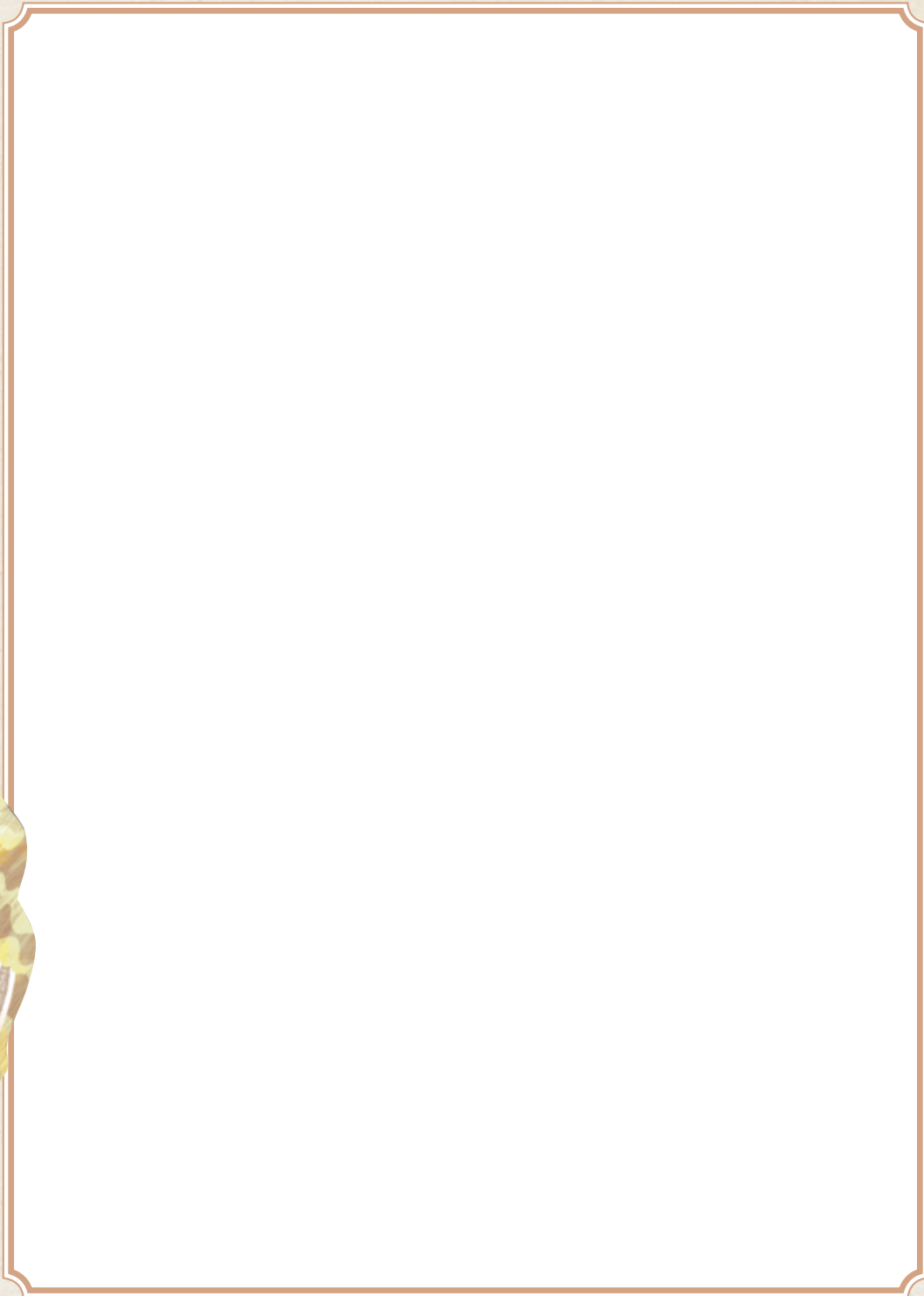
- 1.** Ζωγράφισε ένα διαφορετικό εξώφυλλο για το βιβλίο που πιστεύεις ότι θα του ταίριαζε και θα προσέλκυε τον αναγνώστη να το διαβάσει!

2. Έχεις κάποιο αγαπημένο απόσπασμα ή κεφάλαιο του βιβλίου; Δοκίμασε να το εικονογραφήσεις! Μπες στη θέση του εικονογράφου και σκέψου σε ποια σημεία της περιγραφής του συγγραφέα θα στεκόταν για να αντλήσει στοιχεία για την εικόνα που θα φιλοτεχνήσει.

Θυμήσου: οι λεπτομέρειες κάνουν τη διαφορά!

Μπορεί να είναι κάτι μικρό που θα σου τραβήξει την προσοχή.

Βοηθητική βιβλιογραφία για τους μαθητές

1. Πολυμεσικό υλικό του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας, διαθέσιμο στον ηλεκτρονικό κόμβο για την υποστήριξη των διδασκόντων στην Ελληνική Γλώσσα:
«Μακεδονία εν μύθοις φθεγγομένη», επιμέλεια: Δήμητρα Μήττα, στο <http://www.komvos.edu.gr/mythology/>.
«Όψεις του προσώπειου», επιμέλεια: Δήμητρα Μήττα, στο <http://www.komvos.edu.gr/masks/masks1.html#makedonia>.
2. Πολυμεσικό υλικό για την αρχαία Πέλλα, στην ιστοσελίδα του αρχαιολογικού χώρου <https://www.palaceofpella.gr/archaia-pella-oi-choroi-kai-ta-mnimeia/> και στον Κόμβο «Οδυσσεύς» http://odysseus.culture.gr/h/2/gh251.jsp?obj_id=13621 του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού.
3. Πολυμεσικό υλικό για τις Αρχαίες Αιγές, «Αιγές - Η Βασιλική Μητρόπολη των Μακεδόνων», στο <https://www.aigai.gr/>.
4. Φωτόδεντρο - Μαθησιακά αντικείμενα, «Ζει ο βασιλιάς Αλέξανδρος;», στο <https://photodentro.edu.gr/v/item/ds/8521/3665>.
5. Ελληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο (ΕΛΙΑ), Ιστορία της Ελληνικής Γλώσσας, στο <http://www.elia.org.gr/research-tools/history-of-the-greek-language/common-greek/introduction>.
6. Μαστραπάς Αντώνης, “Ο ελληνιστικός κόσμος 323-146 π.Χ. Η επέκταση «προς Ανατολάς»”, *Ιστορία του Αρχαίου Κόσμου από τους Προϊστορικούς Πολιτισμούς της Ανατολής έως την εποχή του Ιουστινιανού*, Α΄ Τάξη Ενιαίου Λυκείου (Γενικής Παιδείας), Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «Διόφαντος», Αθήνα, 2010, στο <https://museduc.gr/docs/Istoria/A/O6%20KEFALAIO%20A.pdf>.
7. Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού (ΙΜΕ), «Ελληνιστική Περίοδος», στο <http://www.ime.gr/chronos/O6/gr/culture/index.html>.
8. Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, «Ελληνιστική Γραμματεία», στο https://www.greek-language.gr/digitalResources/ancient_greek/encyclopedia/hellenistic/page_019.html.
9. Ιστοσελίδα του Μουσείου Καζαντζάκη <https://www.kazantzaki.gr/gr/home>.